

Brandkatastrofen i Göteborg

98-10-29

Foto: Olle Johansson

1999 Räddningsverket, Karlstad
Räddningstjänstavdelningen
ISBN 91-7253-016-2

Beställningsnummer P22-293/99
1999 års utgåva

Brandkatastrofen i Göteborg

98-10-29

Författare:

Ulf Erlandsson, Räddningsverket
Ingela Jonsson, Karlstads Universitet
Björn Totting, räddningstjänsten i Malmö

Räddningsverkets kontaktperson:

Ulf Erlandsson, Enheten för brand och räddning, telefon 054-10 40 39

Innehållsförteckning

Abstract	7
Sammanfattning	9
Bakgrund	11
Lokalen	11
Utrymningsvägar	12
Händelseförlopp	14
Alarmeringen	14
Insatsens inledning	15
Räddningsarbetet organiseras	18
Polisens arbete	18
Ambulans- och sjukvårdsinsatsen	19
Fortsatt arbete på skadeplatsen	20
Stabarbete	23
Information till medier	24
Service och underhåll	26
Kamratstöd och debriefing	27
Insatser av Göteborgs stad	28
Polisutredning av brandorsak	30
Preliminär analys	31
Brandförlopp	31
Samverkande faktorer	32
Diskussion	34
Myndighetskontroll av samlingslokaler	34
Byggnadstekniskt brandskydd	34
Dimensionering av utrymningsvägar	34
Upplag/förvaring i utrymningsvägar	35
Brandcellsavskiljning	35
Brandskyddsinstallationer	35
Alarmering	35
Räddningsarbetet	35
Ledning/information	36
Sjukvårdsinsats	37
Fortsatta utredningar	38

Abstract

On Thursday 29th November 1998, at about 11.40 pm, a serious fire broke out in a discotheque in Hisingen, Gothenburg. The fire started in the emergency exit stairwell at the rear (south end) of the building. The fire had probably been going for a good while before anyone smelt smoke. When the door to the stairwell was opened, unburned fire-gases ignited and the fire spread quickly through the dance hall. Sixty-three youngsters aged between 12 and 20 died and more than 200 were injured.

The hall was approximately 10 x 36 metres and was situated on the first floor of an old industrial building. It had two exits, the main door situated at the northern short end of the building and the previously mentioned emergency exit at the southern end. The hall had been inspected and approved by the authorities to hold up to a maximum of 150 people. When the fire broke out we estimate that there were between 340 and 400 people in the hall. Panic ensued and everybody pushed towards the one remaining exit. This consisted of an outward opening fire door, with the space between the two sides of the doorframe measuring 90 centimetres. But because the door could only be opened to an angle of 90 degrees, its thickness encroached on the available space and therefore reduced the opening to 82 centimetres. There was crushing and congestion, many people fell over, and the door opening became blocked up by youngsters wedged into it.

The police, fire and ambulance services were quick to arrive on scene, and attended in large numbers. Most of the dance hall was by then already in flames. Desperate youngsters jumped from windows from a height of six metres. Many of those who succeeded in getting out were seriously injured. There were still more than a hundred people left inside.

With the help of external ladders about 20 people were successfully rescued through the windows. About another 40 people were rescued via the main staircase by BA equipped fire fighters. Many of the youngsters who got out of the building at an early stage helped, in a most admirable way, to take care of their injured friends. Other youngsters, however, in their frustration at what they perceived as the slow progress of the rescue work became aggressive. Actual violence was directed towards rescue personnel.

Work at the incident site was initially chaotic. In the courtyard outside the disco, emergency services personnel and their vehicles were crowded together with seriously injured people and shocked survivors. But as time went on the rescue work was organised along the lines of well-practised plans and routines. A makeshift assembly point for the injured was set up in an empty car showroom. Medical personnel gave first aid, prioritised the injured, and assigned them to various hospitals. The rescue commander and police operations chief co-ordinated their respective control points. A support staff was created. The passing of Information to relatives and the media got under way.

Two hours after the raising of the first alarm, all the injured had been transported to various hospitals, whereas the 61 deceased remained at the scene. Two of the 213 injured youngsters died later in hospital.

Apart from the fire on board the vessel Scandinavian Star, this is the worst fire disaster to have affected Sweden in modern times.

Sammanfattning

Torsdag 29 november 1998 cirka 20 minuter före midnatt utbröt en våldsam brand på ett ungdomsdiskotek på Hisingen i Göteborg. Branden startade i trapphuset till en nödutgång från lokalens bakre (södra) del. Förmodligen hade branden pågått en god stund när ungdomarna kände röklukt. När dörren mot trappan öppnades antändes oförbrända brandgaser och det skedde en snabb spridning in i danslokalen. Sextiotre ungdomar mellan 12 och 20 år omkom och mer än 200 skadades.

Lokalen hade det totala måttet ca 10 x 36 meter och var belägen på andra våningen i en äldre industribyggnad. Det fanns två utgångar, huvudentrén i norra kortändan och nödutgången i lokalens södra del. Lokalen var besiktigad av myndigheterna för maximalt 150 personer.

När branden bröt ut fanns där uppskattningsvis mellan 340 och 400 människor. Det uppstod panik och alla trängdes mot den enda återstående utgången. Den utgjordes av en utåtgående branddörr med karmdagermått 90 centimeter. Genom att den bara gick att öppna 90 grader inkräktade dörrbladets tjocklek på öppningen som bara blev 82 centimeter. Det blev trängsel och stockning, många föll omkull och dörröppningen blockerades av fastklämda ungdomar.

Polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård var snabbt på plats med stora styrkor. Större delen av danslokalen var då redan övertänd. Desperata ungdomar hoppade från sex meter högt belägna fönster. Många av dem som lyckats ta sig ut var illa skadade. Fortfarande fanns det fler än hundra människor kvar inne i lokalen.

Med hjälp av utvändiga stegar lyckades räddningstjänsten rädda cirka 20 personer genom fönstren. Ytterligare cirka 40 personer räddades av rökdykare via huvudtrapphuset. Många ungdomar som tagit sig ut i ett tidigt skede hjälpte till att ta hand om sina skadade kamrater. Andra ungdomar blev aggressiva av frustration när de upplevde att räddningsarbetet inte gick snabbt nog. Det förekom direkt våld mot räddningspersonalen.

Arbetet på skadeplatsen var inledningsvis kaotiskt. På gårdsplanen utanför diskoteket trängdes räddningspersonal och fordon med svårt skadade människor och upprörda överlevande. Efterhand organiserades räddningsarbetet efter inövade planer och rutiner. En provisorisk uppsamlingsplats för skadade ordnades i en tom bilhall. Sjukvårdspersonal gav första hjälpen, prioriterade de skadade och fördelade dem till olika sjukhus. Räddningsledaren och polisinsatschefen samlokalisade sina ledningsplatser. En stabsorganisation byggdes upp. Informationen till anhöriga och medier kom igång.

Två timmar efter första larmet var alla skadade avtransporterade till olika sjukhus medan 61 omkomna fanns kvar på brandplatsen. Två av de sammanlagt 213 skadade ungdomarna avled senare på sjukhus.

Vid sidan av branden på fartyget Scandinavian Star är detta den svåraste brandkatastrof som har drabbat Sverige i modern tid.

Sökord: Dödsbrand, Samlingslokal, Utrymning, Panik, Brandsyn, Livräddning.

Bakgrund

Branden i Makedoniska föreningens lokaler på Herkulesgatan 1–3 på Hisingen i Göteborg krävde 63 unga människors liv. Ytterligare ca 213 ungdomar fördes till sjukhus för vård. Många av dem hade svåra fysiska skador som kräver långvarig och kvalificerad sjukvård. De psykiska sårn drabbade många flera och kommer förmodligen att ta betydligt längre tid att läka.

Räddningstjänsten fick larmet torsdag 1998-10-29 kl 23.42 och var på plats med stora styrkor inom bara några minuter. Lokalen var besiktigad för maximalt 150 personer. Trots detta blev det den hittills svåraste brandkatastrofen i Sverige i modern tid.

Räddningstjänsten i Göteborg har ansvar också för ambulansverksamheten i kommunen. Räddningstjänsten var när branden inträffade organiserad i ett räddningstjänstförbund tillsammans med Mölndal och Kungsbacka kommuner.

Sammanlagt har organisationen 734 heltidsanställda och 61 deltidanställda medarbetare vilket gör den till den största räddningstjänsten i Sverige. Huvudbrandstationen Gårda intill Ullevi inrymmer förutom två utryckningsstyrkor hela administrationen med ledning, staber, förebyggandeavdelning mm. Där finns också SOS Alarm samt räddningstjänstens egen alarmeringscentral (AC).

Avståndet från Gårdastationen till brandplatsen vid Herkulesgatan uppgår till ca 5 km. Lundby brandstation, med åtta brandmän och två ambulanser, var den station som larmades först. Den ligger mellan två och tre kilometer från brandplatsen.

Lokalen

Samlingslokalen för Makedoniska föreningen är inrymd på andra våningen i en del av en större affärs-, kontors- och industribyggnad vid Herkulesgatan på Hisingen i Göteborg. Stommen är av betong och tegel. Yttertaket är av lättbetong med pappbeklädnad.

Lokalen byggdes om för sitt nuvarande ändamål 1990. Den används främst som föreningslokal för möten, samkväm etc.

Tidigare hade lokalen varit omklädningsrum och personalutrymme för en industri. I samband med behandling av bygglovsansökan hade räddningstjänsten vissa allvarliga synpunkter, vilket under en tid ledde till användningsförbud av lokalerna. Brandskyddskraven åtgärdades senare till fullo och lokalen slutbesiktigades utan anmärkning 1990-11-15.

I räddningstjänstens brandsyneregister anges att lokalen rymmer maximalt 150 personer. Den sammanlagda ytan uppgår till ca 350 kvadratmeter i en brandcell. I nordvästra delen finns tre mindre kontorsrum samt en passage från huvudtrappan.

I sydöstra delen finns ett litet förråd samt en dörr mot reservtrapphuset. Resten av ytan består av samlingslokal och cafédel som vid behov kan åtskiljas med en vickvägg.

Dimensionerande för personantalet har varit utrymningsvägarnas antal och bredd enligt BFS 1988. I kapitel 1:33 framgår att:

”En utrymningsväg skall vara minst 0,90 m bred. Dörröppningar skall ha minst 0,80 m fri bredd och ha karmdaghöjd på minst 2,00 m. På de angivna breddmåttens får ledstänger o.d. inkräkta högst 0,10 m på vardera sidan...

...Från brandceller som avses rymma fler än 150 personer skall dörröppningarna och utrymningsvägarna ha minst 1,20 m fri bredd...”

Brandsynfristen sattes från början till två år men från och med 1997 ändrades fristen till tre år. Enligt brandsynregistret har brandsyn utförts 1995 och 1997. Brandsynförrättaren har då anmärkt på smärre detaljer vilka genast blivit åtgärdade...

Vid ett tillfälle 1991-05-14 ansökte Makedoniska föreningen om tillfälligt tillstånd att få anordna dans. För sådan verksamhet begränsade räddningstjänsten största antalet människor till maximalt 110 personer. Därefter har det aldrig kommit någon ansökan om att få ordna dans i lokalerna.

Vid brandtillfället var lokalen uthyrd i andra hand för en ”födelsedagsfest” för ungdomar i tonåren. I verkligheten hade arrangörerna affischerat om discodans och sålt förköpsbiljetter för 40 kronor per stycket. Eftersom skolorna i Göteborg hade höstlov den aktuella veckan lockade arrangemanget många ungdomar. Uppskattningsvis fanns det mellan 340 och 400 personer i lokalen när branden bröt ut. Räddningstjänsten hade ingen kännedom om att utrymmena användes på detta sätt och har inte gjort några kontroller utöver regelbunden brandsyn.

Utrymningsvägar

Det fanns två av varandra oberoende utrymningsvägar från lokalen. De bestod av en trappa i särskilt trapphus i vardera änden av den långsmala lokalen. Båda utrymningsdörrarna var utåtgående och tydligt markerade med genomlysta skyltar. Huvudentrén låg från gården i nordväst. Ytterdörren är ganska smal, bara ca 90 cm. Trappan är av metall och förhållandevis bred och rymlig med rejäla trapplan och vilplan. Dörren mellan festlokalen och trappan är en 90 cm branddörr i klass A 60. Den är utåtgående men kan bara öppnas 90 grader vilket gör att dörrbladets tjocklek inkräktar något på öppningen. Den fria bredden blir 82 cm.

Vid branden uppstod panik och trängsel när många samtidigt försökte komma ut genom den smala dörröppningen. Ett mindre bord som fanns i närheten av entrén försvårade framkomligheten ytterligare. Det blev stockning vilket allvarligt bidrog till det stora antalet döda.

Nödutgången låg i andra änden av lokalen, vid sidan av en ca 20 cm hög scen där kvällens discjockey hade sin plats. Denna dörr var av trä men enligt uppgift klassad i brandteknisk klass B30. Den var utåtgående och försedd med en självstängare. Om dörrstängningsanordningen fungerade eller inte är okänt. Enligt vittnesuppgifter var dörren stängd hela tiden fram tills branden upptäcktes. Av allt att döma har det stått en högtalare på golvet strax framför dörren. Som brandförloppet utvecklade sig fick högtalaren ingen betydelse för utrymningen. På grund av branden kunde nödutgången över huvud taget inte användas. Trappan vid nödutgången är svängd och ganska smal. Där verkar dessutom ha funnits en del möbler och andra föremål. Trapphuset är utbränt och trädörren mot festsalen är helt förintad inklusive karm. Det mesta talar för att branden har börjat ute i trapphuset .

Från trapphuset kommer man på bottenvåningen via en utåtgående A60-dörr vidare ut i en ca 100 m lång brandavskild korridor och så småningom genom en dörr ut i det fria.

Händelseförlopp

Alarmeringen

SOS Alarm för Västra Götalands län är lokaliserad till Gårda Brandstation i Göteborg. I ett hörn av den stora sal där SOS-personalen arbetar finns också fyra operatörsplatser som utgör räddningstjänstens Alarmcentral (AC).

Sent på katastrofkvällen torsdagen 29 oktober var fem SOS-operatörer i tjänst. Dessutom var två av räddningstjänstens bord bemannade. I bakgrunden fanns en stabsbrandmästare, en stabsförman, vakthavande brandingenjör, hans chaufför och övrig vaktstyrka på Gårda brandstation.

Enligt bakgrundsinspelning av fröken ur tog SOS emot det första larmet kl **23.42.02**. Det kopplades omedelbart vidare till en av räddningstjänstens operatörer. Samtalet kom från en mobiltelefon. Stressnivån var hög och ljudkvaliteten dålig med störande bakgrundsljud och skrik. Makedoniska föreningen nämndes men operatören uppfattade inte någon adress. ”Det återupprepades att vi måste komma snabbt för det brinner för fullt”, berättar Lars Fredholm, stabsbrandmästare på AC. Linjen var kontinuerligt uppkopplad och bakgrundsljuden fortsatte. Det förekom inga språksvårigheter men operatören hade ändå svårt att uppfatta vad den uppringande sade. Under tiden besvarades flera samtal av SOS Alarm och AC. Gemensamt lyckade man fastställa adressen till Backaplan eller Backateatern. De båda adresserna ligger visserligen intill varandra men är bara förbundna av en gångtunnel under en trafikled. Infart för fordon sker från två skilda håll och det är viktigt att komma rätt.

Kl **23.45.40** larmade AC ut den första styrkan från Lundby brandstation: ”*Stort larm, adress: Backaplan*”. Brandmästare Harald Jansson och ytterligare sju man ryckte ut med släckbil och stege. Under färden diskuterade de adressen. En av rökdykarna hade haft en ambulanstransport till en makedonisk förening vid Backateatern så de beslöt att åka dit.

Under tiden kom det in allt flera larm till SOS Alarm. Polisens kommunikationscentral informerades, ambulans och olycksfallsambulans från Lundby skickades till platsen, en sjukvårdsgrupp från Östra sjukhuset larmades.

På SOS och AC har man nu förstått att det är något allvarligt och larmar kl **23.49** på eget bevåg huvudstyrkan på Gårda: ”*Stort larm, diskoteksbrand Backaplan*” (manuell tidsnotering, sekundangivelse saknas).

Kl **23.49.50** är första styrkan från Lundby framme på platsen. Den första polisbilen är redan på plats. Två ambulanser är bara sekunderna efter. Brandmästaren Harald Jansson begär ytterligare förstärkning av stor station och ambulanser. Han rapporterar till AC att folk hoppar ur fönster.

Kl 23.55 är den första styrkan från Gårda brandstation, åtta man, framme på platsen och kan hjälpa till med räddningsarbetet.

Tiden från första inkommande larm till SOS tills Lundbystationen larmades ut var 3 min 38 sekunder.

Därefter tog det 4 minuter och 10 sekunder innan de var framme och kunde påbörja livräddningen. Ytterligare 5 minuter senare fanns flera ambulanser samt en stor brandstyrka från Gårda på plats.

Insatsens inledning

Den första räddningsstyrkan som skickades mot platsen var brandpersonal från Lundby brandstation. Den bestod av en brandmästare och sju man fördelade på släckbil och maskinstege. Såväl adressen som uppgifterna om brandens omfattning var svävande. Det talades om undersökning och om en makedonisk förening vid Backaplan.

När de närmade sig platsen syntes rök över taken. Rökmolnet var vitt, det verkade vara en utomhusbrand vid Backateaterns västra gavel. Brandmästaren begärde förstärkning med hävaren från Lundby samt ytterligare en station plus ambulans.

När de närmade sig den gamla industribyggnaden såg brandmännen i den första bilen hur en polisbil rundade hörnet in mot Elektroservice på framsidan. Där var tät rök och en massa unga människor som vinkade och ropade åt dem. Chauffören måste använda starktonshornet för att ta sig fram i folkhopen. Först när de rundade nästa hörn fick de situationen klar för sig.

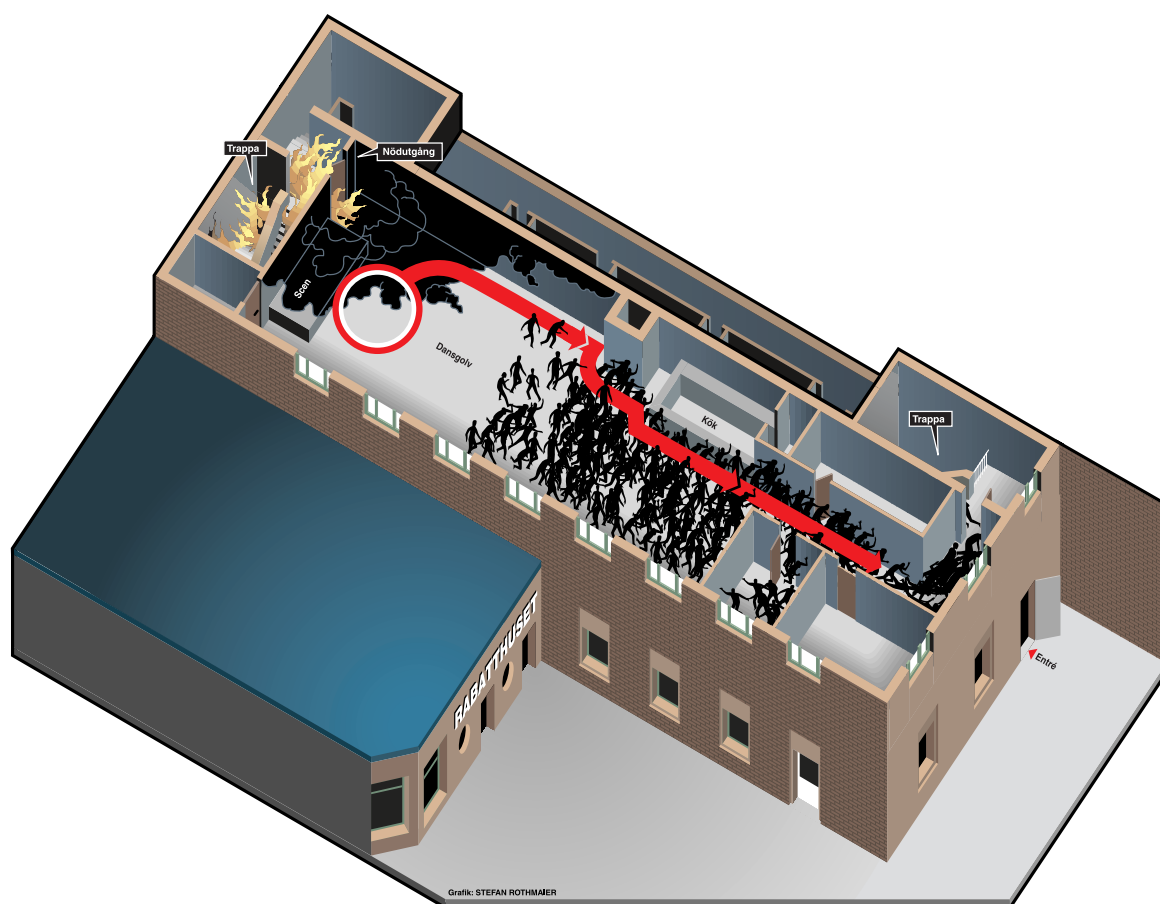
Flera brandmän uppger att de upplevde synen som helt överklig. Det låg skadade människor överallt. Lågor slog ut genom flera fönster. Genom andra av de högt belägna öppningarna hoppade eller knuffades andra ungdomar. Allt var kaos. Folk skrek och drog i brandmännen för att få hjälp.

Chauffören lyckades placera sin släckbil och bereda plats för stegen. Brandmästaren gav order om att nu gällde bara livräddning. Maskinstegen restes mot ett av de två fönster där det fanns människor. En utskjutsstege restes mot det andra. *”Därefter behövdes inga order, allt bara hände ändå”*, uppger flera av brandmännen. En rökdykargrupp hade redan gått in genom huvudentrén. Chauffören ordnade fram slang, grenrör och strålrör samt släppte på vatten från släckbilen så att rökdykarna kunde angripa och gå in i byggnaden.

Förstärkning anlände nu i snabb takt. Brandmästare Harald Jansson från Lundby brandstation var räddningsledare i inledningsskedet. Han tog emot de nyanlända enheterna, informerade om läget och fördelade arbetsuppgifter. I alarmeringscentralen på Gårdastationen hade man nu uppfattat situationen och drog på eget initiativ igång en omfattande stabsorganisation.

Strax efter midnatt övertog vakthavande brandingenjör Peter Sevestedt ansvaret som räddningsledare medan Harald Jansson blev skadeplatschef. Ca 30 minuter senare anlände Lennart Olin som var räddningschef i beredskap och övertog i sin tur uppgiften som räddningsledare.

Livräddning pågick nu dels invändigt via trappan, dels utvändigt med maskinstege respektive utskjutsstege genom två fönster. I början tog sig några ungdomar själva ut och ner för stegen. Andra var brända, rökskadade eller helt enkelt utmattade efter att ha kämpat för sina liv. De måste hjälpas eller till och med bäras ner för stegen. En brandman som arbetade på en utskjutsstege som stod mot fönstret till det så kallade sektionsrummet lyckades sträcka sig in och lyfta upp ett par ungdomar från infernot innanför.

Två rökdykare som arbetade på en maskinstege som var rest mot ett gavelfönster strax innanför entrén beslöt sig för att klättra in i rummet och hjälpa ytterligare ungdomar att ta sig ut på stegen. De visste inte att fönstret var så högt placerat och föll därför handlöst ner på golvet. Där låg redan en massa människor som grät och skrek och drog i dem. I det ögonblicket var de själva i uppenbar livsfara, men de lyckades resa sig upp och började lyfta upp ungdomar till en kollega som stod

utvändigt på stegen. Strax därefter fick de hjälp med en kort skarvstege som placerades på insidan. Det underlättade räddningsinsatsen. Sammanlagt bedömer man att ca 20 människor räddades genom insatsen med utvändiga stegar.

Den invändiga insatsen via huvudentrén blev också dramatisk. Trappan var relativt fri från brandgaser på grund av att tilluft till branden drogs in denna väg. Rökdykarna arbetade därför tidvis med masken löst hängande om halsen. I dörröppningen ovanför trappan var trängseln enorm. Panikslagna ungdomar låg fastkilade i varandra upp till en och en halv meters höjd. Brandmännen fick dra och lirka ut dem en och en. Oskadade ungdomar som tagit sig ut i ett tidigt skede fanns längre ner i trappan och hjälpte till att bära ut sina kamrater så fort brandmännen fått loss dem, men så snart det blev en lucka kom det nya inifrån och fyllde på i den trånga dörröppningen.

Efter en stund placerades en elektrisk rökgasfläkt i trappan för att trycka in frisk luft och pressa brandgaserna tillbaka inåt lokalen. Detta kan ha gjort att många av de medtagna ungdomar som fortfarande fanns i passagen och väntade på att bli räddade kan ha fått friskare luft att andas.

Sammanlagt räddades ca 40 personer via huvudtrappan genom den invändiga räddningsinsatsen.

Under det inledande arbetet förekom ingen målmedveten brandsläckning. Vatten användes bara för att underlätta livräddningen. Trots det hann vattnet i Lundbys släckbil ta slut innan man fick tillskott från en större tankbil. Avbrottet blev mindre än en minut och hade ingen betydelse för räddningsinsatsen. En stund senare säkrades vattentillgången från en brandpost.

Det största kaoset var på planen mellan den brinnande byggnaden och staketet mot Hjalmar Brantingsgatan. Där trängdes oskadade men upphetsade ungdomar med räddningspersonal och allvarligt skadade kamrater. Sjukvårdspersonal, poliser och brandmän försökte på alla sätt ta hand om de skadade. Antalet var stort och omständigheterna svåra. Vädret var svalt och fuktigt, bara ca fem grader och vatten på den kalla asfalten. Där placerades de skadade till en början. Det fanns inte tid till annat, det gällde att rädda så många som möjligt innan det var för sent. Här gavs konstgjord andning och hjärtmassage på dem med hjärtstillestånd. De som var medvetlösa placerades i framstupa sidoläge. Flera var brända eller hade andningsproblem sedan de fått i sig varma och giftiga brandgaser. Många hade allvarliga frakturer sedan de hoppat eller fallit från de högt belägna fönstren. Alla, såväl skadade som oskadade, var dåligt klädda i det kyliga vädret.

Många ungdomar hjälpte till på ett föredömligt sätt. Andra var ytterst upprörda och ställde orimliga krav på räddningspersonalen att just deras kamrater skulle få den största uppmärksamheten. Några ville in i den brinnande byggnaden för att leta efter syskon och vänner. Det förekom handgripligheter mot såväl poliser, brandmän och ambulanspersonal. Polisen gjorde vad de kunde för att rensa området inom avspärningarna från obehöriga, men det var en svår uppgift.

Räddningsarbetet organiseras

Efter en stund upptäckte en brandman att det fanns en tom lagerlokal helt nära skadeplatsen. Den var försedd med en bastant järndörr och omsorgsfullt låst. Efter tillstånd från vakthavande brandingenjör fick han hjälp av ytterligare ett par brandmän och de bröt sig in med hjälp av en el-kap. Där fanns både ljus och värme. Sedan några frivilliga ungdomar sopat golvet rent från glassplitter och annat skräp blev lokalen en utmärkt uppsamlingsplats. Med ungdomarnas hjälp förflyttades nu alla skadade dit och skadeplatsen blev genast mera organiserad.

Man sågade upp en öppning i staketet och fick på så sätt möjlighet till rundkörning för ambulanserna: Infart genom porten från Herkulesgatan, ilastning direkt vid uppsamlingsplatsen i lagerlokalen, och utfart genom öppningen mot Hjalmar Brantingsgatan. När denna strax därefter stängdes av för all obehörig trafik behövde ambulanserna inte ens köra in på gården utan kunde lasta patienter direkt genom öppningen i staketet.

Polisens och räddningstjänstens ledningsfordon samgrupperades på var sin sida om staketet mellan gården och Hjalmar Brantingsgatan. Där hade man bra överblick över skadeplatsen samtidigt som det var lätt att nå alla funktioner.

Den först anlända OLA-ambulansen var ledningsambulans och stod kvar på gården där den placerats redan vid ankomsten. Ambulansföreståndare i beredskap, Stefan Petersson, var relativt tidigt på skadeplatsen och fick ansvar för avtransporterna.

En katastrofkräva med bårar och annan utrustning anlände från Mölndals brandstation.

Personal från Volvos räddningstjänst kom med sin välutrustade flätkräva.

En rökskyddsbil med rökskyddsdepå placerades på Hjalmar Brantingsgatan strax utanför en annan öppning som gjordes i staketet.

Provisorisk uppsamlingsplats för döda anordnades utomhus runt hörnet mot Adas Place på baksidan.

Bussar beställdes för transport av lätt skadade till sjukhus. Taxis växel hörde på eget initiativ av sig och erbjöd hjälp med transporter vilket tacksamt accepterades.

Polisens arbete

Polisens Länskommunikationscentral i polishuset i Göteborg får det första larmet från SOS kl 23.47. Det vidarebefordras genast till alla polisbilar i staden. En polisbil från Lundby anländer till skadeplatsen strax före den första brandstyrkan. De möts av skrikande, chockade och svårt medtagna ungdomar som lyckats eller försöker ta sig ut ur den eldhärjade samlingslokalen på andra våningen. Inom tio minuter anländer ytterligare elva patruller. Sju patruller till förstärker senare under natten. Totalt arbetar 42 poliser på brandplatsen under de första timmarna. De hade tre huvudsakliga uppgifter:

- *Livräddning*. De gör upplivningsförsök, mun-mot-mun-metoden och hjärtmassage och lägger tryckförband på flera skadade.
- *Avspärrning*. Polisen spärrar av området och håller borta människor så att brandpersonalen skall kunna göra sitt arbete. De hindrar människor från att springa in i fastigheten, där de annars skulle löpa överhängande risk att själva förolyckas.
- *Uppsamlingsplats*. De hjälper skadade till en uppsamlingsplats, bär omkomna till en annan plats samt placerar upphittat gods på en tredje plats som bevakas. Poliserna assisterar sjukvårdens personal, skapar fri väg för ambulanserna samt inleder arbetet med registrering. Det innebär bland annat att de skadade får nummer för identifiering.

Från ca kl 00.30 finns poliser med bevaknings- och registreringsuppgifter på Sahlgrenska sjukhuset, Östra sjukhuset, Mölndals sjukhus och Kungälvssjukhus. Poliserna frågar skadade som är vid medvetande efter deras namn samt försöker identifiera medvetlösa med hjälp av handlingar i fickor, plånböcker och väskor. De tar också hand om hundratals oroliga människor, anhöriga och vänner, som samlas på sjukhusen under natten, så att sjukvårdens personal skall kunna arbeta ostört. Som ett led i identifieringsprocessen ber poliserna de anhöriga om beskrivningar på saknade personer.

Stabsarbete med information samt planläggning av vidare insatser samordnas på huvudbrandstationen Gårda med räddningstjänsten, sjukvården samt Göteborgs stad.

Från ca kl 02.15 börjar personservicegruppen att arbeta med debriefing av polisens egen personal.

Från kl 02.47 övertar polisen huvudansvaret för brandplatsen. Något senare inleds förundersökningen med primärt syfte att klarlägga brandorsaken.

Ambulans- och sjukvårdsinsatsen

Redan när den första räddningsstyrkan från Lundby anlände togs beslut att den taktiska grundinriktningen var livräddning. Därmed inleddes en av de största räddnings- och sjukvårdsinsatserna någonsin i Sverige.

Utanför den brinnande byggnaden rådde stort kaos med skadade, chockade och panikslagna människor. En första uppsamlingsplats upprättades i anslutning till den först anlända OLA-ambulansen. All personal som inte deltog i arbetet med utrymningen gjorde i stället allt de kunde för att hjälpa de skadade. Det var kallt och omständigheterna var svåra med massor av förtvivlade ungdomar som krävde uppmärksamhet. Efterhand som fler och fler skadade räddades ut ur det brinnande diskoteket blev situationen allt svårare utomhus.

Efter en stund organiserades en bättre uppsamlingsplats i en tom bilhall omedelbart i närheten. Där kunde akutsjukvård bedrivas och prioritering och registrering de skadade ske under gynnsammare förhållanden.

På kort tid var 16 ambulanser, 40 ambulanssjukvårdare insatta i arbetet. Den första sjukvårdsgruppen kom till platsen ca kl 00.30. Tillsammans med läkaren i den först anlända sjukvårdsgruppen fick ambulansföreståndare Stefan Petersson ledningsansvaret för ambulanssjukvården och avtransporterna. Akutvården bestod främst av återupplivningsförsök, intubering, syrgasbehandling, chockförebyggande åtgärder, behandling av bränn- och sårskador och utdelning av smärtstillande medel. En annan viktig uppgift var fördelning av de skadade på de fyra sjukhusen i Göteborg.

Arbetet på uppsamlingsplatsen innebar att patienten snarast efter livsuppehållande åtgärder registrerades och transporterades till sjukhus. Via en öppning i staketet mot Hjalmar Brantingsgatan ordnades ilastning i direkt anslutning till uppsamlingsplatsen. Varje ambulans tog flera skadade, därav en på bår. Bussar rekvirerades för transport av lätt skadade. Dessutom användes taxibilar och privatfordon.

Då de skadade anlände till sjukhusen i Göteborg var beredskapen för att ta emot dem relativt hög trots att katastroflarm inte utlösts.

Sammanlagt 213 personer infördes till sjukhusen. 150 av dem blev inlagda, därav krävde 74 intensivvård.

Fördelning

Sjukhus	Inlagda	Poliklinisk behandling
Sahlgrenska Universitetssjukhuset	57	32
SU/ Östra	28	15
SU/ Östra barn	21	8
SU/ Mölndal	33	8
Kungälv's sjukhus	11	-

Tretton ungdomar var så illa brända att det krävdes specialistvård på brännskadeavdelningar utanför Göteborg. De flögs med flyg eller helikopter till Uppsala, Stockholm, Linköping, Malmö samt till Bergen i Norge.

Fortsatt arbete på skadeplatsen

Klockan 00.50 lämnade brandmästare Harald Jansson rapport till AC. Han meddelade att de flesta skadade är ute ur byggnaden, att flödet med omhändertagande och avtransporter hade fått en bra struktur och att inriktningen allt mera gick från livräddning till brandsläckning. Han uppskattade antalet döda till mellan 50 och 70.

Under tiden hade brandpersonal från Gårda tillsammans med ett par poliser tagit sig in den lokal som ligger parallellt med den brinnande samlingslokalen men ett

halvt plan lägre ner. Halvvägs in i korridoren fanns en låst plåtdörr som forcerades. På andra sidan fanns ett biljardrum som klarat sig från brand men som var helt rökfyllt. I bortre delen av biljardrummet fanns en kort trappa som ledde upp till en branddörr mot reservtrapphuset från samlingslokalen. Trapphuset var vid detta tillfälle helt övertänt. Genom forcering från utsidan i trapphuset gjordes en släckinsats och även från biljardrummet i ett senare skede. Hettan var så svår att brandmännen i biljardrummet tvingades retirera flera gånger innan de lyckades släcka.

Branden på Makedoniska föreningen var ytterst nära att sprida sig in till Backateatern trots att lokalerna inte ens gränsar till varandra. Teatern kunde räddas tack vare två rådiga scenarbetare.

Belysningsmästare Peter Moa satt ensam i sitt kontorsrum på Backateatern på andra sidan av kvarteret. Han hörde sirener som plötsligt slutade i närheten, men funderade inte närmare på det. Några minuter senare startade teaterns automatiska brandlarm.

Han sprang runt och letade efter orsaken. När han öppnade dörren till stora teatersalongen möttes han av tjock rök som vällde emot honom. Längst upp i vecket mellan en vägg och taket sprutade det in en kvast av rök. Plötsligt tog röken eld. Peter Moa drog ut slangen till en inomhusbrandpost och började spruta. Lyckligtvis var trycket bra och strålen nådde fram trots att det var högt i tak. Lågorna slocknade för en stund men blossade snart upp igen. Peter funderade på varför brandmännen inte kom och hjälpte till och försökte han kalla på hjälp med mobiltelefon. Efter visst besvär fick han kontakt med en kollega, Stefan Kirchoff, som bodde några kilometer därifrån. Stefan begav sig genast till teatern.

Efter ca 15 minuter kom Stefan Kirchoff och de hjälptes åt att släcka. Med hjälp av en stege kom de åt lite bättre. Hela teatern var nu rökfylld och de måste gång på gång retirera ut för att få lite luft, men de gav sig inte och efter stund började branden ge med sig.

Peter Moa gick nu ut för att se om han kunde få hjälp av brandstyrkorna han hört tidigare. När han kom runt hörnet hamnade han mitt i det tumultartade räddningsarbetet. Vi vet inte vad han tänkte men i räddningstjänstens omfattande rapport finns ett kort stycke som nog handlar om honom. Det är en del av en lång redogörelse av brandman Ulf Magnusson från Lundby brandstation. Han var med i den första brandbilen och fick uppleva mycket den här natten. Mötet med Moa nämns bara i förbifarten:

”Det kom ut en man från Backateatern och frågade om det fanns några brandmän som kunde hjälpa honom att kolla en vägg i teatern. Han hade sprutat vatten på den länge och ville ha avlösning. När han sett läget på utsidan tog han på sig sitt provisoriska munskydd igen och gick in och fortsatte att göra ett kanonjobb.”

Alarmeringscentralens loggbok visar att automatlarmet från Backateatern kom in kl 23.57. AC utgick från att det hörde samman med diskoteksbranden och det

föranledde ingen extra åtgärd. Det visade sig senare att brandspridningen till teatern berodde på att rök och utvändiga lågor från diskoteket trängde in genom ett provisoriskt igensatt fönster vid teaterbyggnadens takfot.

Teaterns personal fick nu hjälp av brandpersonal som också öppnade rökluckor och övertrycksventilerade lokalen med fläktar. Det visade sig att flera av rökluckorna inte gick upp när manöverknapparna trycktes in. Det fick i stället öppnas från taket dit några brandmän tog sig med hjälp av en hävare.

Restvärdesledare och representant för fastighetsägaren kallades till platsen.

Ca kl 01.30 bedömde vakthavande brandingenjör att branden var under kontroll. Det förekom dock fortfarande mindre brandhärdar. Alla överlevande var ute ur byggnaden och under vård. Klockan 01.45 avtransporterades den sista skadade från uppsamlingsplatsen.

Insatsledaren Harald Jansson tog nu initiativ till att tillfälligt avbryta arbetet och samla alla berörda; brandpersonal, poliser, ambulanssjukvårdare och läkargrupper. Han informerade om det aktuella läget och ville avslutningsvis att de döda skulle bäras ut på ett värdigt sätt. Ingen var tvingad att delta i detta arbete, men det var inte svårt att få frivilliga. Tillsammans bar de ut ca 30 kroppar.

Efter samråd med polisen togs beslut om att använda ambulanser för värdig transport av döda till bårhus på Sahlgrenska sjukhuset.

Stabsarbete

Sedan 1995 åligger det kommunerna att organisera en fungerande räddningstjänst också under höjd beredskap. Det statligt styrda civilförsvaret är borta och har ersatts av ett kommunalt civilt försvar. Det har gjort att räddningstjänsten har fått en bättre beredskap för effektivt arbete även vid stora olyckor i fredstid.

Räddningstjänsten i Göteborg-Mölndal-Kungsbacka tillämpar sedan ett par år en modell med stabsberedskap i tre steg; grön, gul eller röd nivå. Redan i normalläget grön nivå finns en stabsbrandmästare, AC-operatörer samt personal till ledningsbussen i beredskap för att stötta vakthavande brandingenjör och räddningschef i beredskap.

Vid förhöjd beredskap kan snabbt byggas upp en inre stab. En stabschef utses och extra personal kallas in för att bemanna en räddningssektion, en personalsektion, en underhållssektion och en informationssektion.

Staben skall stödja ansvarig beslutsfattare och skapa framförhållning i organisationens verksamhet. Den har tillgång till rymliga och funktionella lokaler i räddningscentralen på Gårda brandstation.

Strax efter midnatt beslöt stabsbrandmästaren att utlösa förhöjd beredskap och började att kalla in personal. Räddningsdirektör Åke Jacobsson kom själv till Gårda och fungerade som normativ/strategisk beslutsfattare. Stabschef blev bitr. avdelningschef Anders Johansson medan brandingenjör Lena Bergön utsågs till extra vakthavande brandingenjör. Såväl räddningschef i beredskap som ordinarie vakthavande brandingenjör befann sig ju redan på skadeplatsen.

Följande inriktning beslutades: *”Arbetet skall koncentreras på tre områden: Information, återställning av beredskap och krishantering av egen personal.”*

Stadsdirektör Roger Bodin och kommunstyrelsens ordförande Göran Johansson informerades. Göteborgs stads informationschef inkallades tillsammans med sin stab och informatörer från olika kommunala förvaltningar och bolag.

Stabspersonalen insåg tidigt att katastrofen skulle komma att utlösa ett enormt massmedialt tryck och att det var viktigt att det fanns en tydlig fördelning och samordning mellan räddningstjänstens informationssektion och Göteborgs stads informationsstab.

Fortfarande ca kl 00.30 fanns det inte någon klar bild från olycksplatsen på AC. Informationen som fanns sade att den brinnande byggnaden troddes vara Backateatern, att ett stort antal skadade var avförda till sjukhus och att det fanns att stort antal döda på platsen.

Klockan 00.40 anlände stadsdirektör Roger Bodin till Gårda och beslutade genast att sammankalla stadens katastrofsamordningsgrupp. Senare anslöt även representanter för sjukvården, experter på trafikfrågor och teknisk försörjning, personal

från socialjouren, stadskansliet och stadsdelsförvaltningarna samt observatör från länsstyrelsen. Krisstödsorganisationen med grupper i var och en av de 21 stadsdelarna förbereddes att sättas i arbete.

Beredskapen i räddningstjänstförbundet återställdes efterhand med hjälp av beredskapsomflyttningar och inringd personal. De ambulanser som normalt används dagtid bemannades. Beredskapen på stationerna återskapades med ambitionen att personal från brandplatsen inte skulle behöva åka på nya larm senare under passet. Samordning skedde med räddningstjänstens kamratstödgruppen.

Förebyggande avdelningens personal arbetade med att skaffa fram ritningar och annan information om objektet. Frågor om brandtekniskt skydd förbereddes.

Stabsorienteringar genomfördes regelbundet var eller varannan timme.

”Ordinarie” brand- och ambulansverksamhet utfördes under natten med bland annat lägenhetsbrand, rökluft i trapphus samt brand i ställverk.

Köket och receptionen/telefonväxeln på Gårda brandstation bemannades. Tekniska avdelningen bemannade Kålltorp med fordonstekniker.

En första presskonferens i taktiksalen på Gårda förbereddes till klockan 03.30.

Informationstrycket ökade. Allt flera medier ringde och sökte uppgifter. Också utländska TV-bolag som BBC och CNN ville ha intervjuer. De gavs senare i samband med presskonferensen. Intern information faxades till samtliga stationer i förbundet.

Mat och dryck ordnades till personalen ute på stationerna. Cafeterian på Gårda öppnades med gratis fika och frallor. Låssystemet på stationen ställdes om till dagtidförhållanden. Parkeringsplatser gjordes tillgängliga för besökare och extra-personal. Vaktbolaget uppmanades att inte bötfälla felplacerade fordon.

Nya presskonferenser fastställdes till kl 05.00 och 06.30. Informationstrycket ökade ytterligare men samordnades kontinuerligt med Göteborgs stads informationsstab. Tolkservice för utländska medier förbereddes och löstes.

Från kl 07.30 påbörjades successivt avlösning av stabspersonal och minskning till gul stabsnivå.

Information till medier

Räddningschef i beredskap Lennart Olin kom till olycksplatsen ca 00.30 och övertog efter en kort information ansvaret som räddningsledare. Efter att ha bildat sig en egen uppfattning om läget gav han på begäran en kort förstahands-information till de medier som redan fanns på plats. På frågan om brandorsaken svarade han att det mycket snabba brandförloppet tydde på att branden var anlagd. Tyvärr fick detta stort genomslag i medierna och upprepades gång på gång i radio- och TV-sändningarna under natten och morgonen. Bedömningen grundade sig enbart på

Olins och hans kollegors bedömning av brandens snabba spridning och var förhastad.

Därefter gavs ingen ytterligare pressinformation på olycksplatsen utan hänvisades till presskonferens på Gårda brandstation kl 03.30. Ett informationscenter för sjukvården upprättades i aulan på Sahlgrenska sjukhuset.

Räddningstjänstens informationschef Tina Wolff inkallades till staben ca kl 00.45. Hon gav genast order om att Göteborgs stads informationsstab skulle kallas in. Också sjukvårdens informationsdirektör blev uppringd och begav sig till Gårda.

Problemet i detta första skede var att staben på Gårda saknade säkra uppgifter på vad som hänt och pågick ute på skadeplatsen. Från staben skickades därför en egen observatör till Herkulesgatan med uppgift att förbättra informationsflödet.

Från ca 02.30 hade Göteborgs stads informationsstab ansvar för den samlade externa informationen. Ett första pressmeddelande gick ut ca kl 03.00. Det innehöll information om katastrofbranden, polisens telefonnummer för anhöriga, sjukvårdens nummer för anhöriga samt uppgifter om att katastrofledningsgruppen via stadsdelsförvaltningarna hade påbörjat ett arbete med att inrätta kriscentra ute i stadsdelarna. I pressmeddelandet fanns också uppgifter om den gemensamma presskonferens för Göteborgs stad, räddningstjänsten, polisen och sjukvården som skulle hållas i taktiksalen på Gårda brandstation kl 03.30.

Pressmeddelandet gick också ut på engelska till TT, som ombesörjde att alla större nyhetsbyråer fick det.

Eftersom räddningsledningen förstod att det skulle komma att bli ett mycket stort tryck på information beslöt informationsstaben tillsammans med räddningschefen att det skulle hållas täta presskonferenser under natten och förmiddagen och att tiden för nästa informationstillfälle skulle meddelas redan under pågående presskonferens. Det beslöts också att räddningschefen Åke Jacobsson själv skulle leda konferenserna och att det skulle bli möjlighet till personliga intervjuer efter varje presskonferens.

Presskonferenser genomfördes kl 03.30, 05.00, 07.30 samt 09.00 med ökande antal medier.

Göteborgs stad representerades av kommunstyrelsens ordförande Göran Johansson. Dessutom fanns på podiet alltid representanter för polisen, sjukvården och räddningstjänsten. Det förekom också andra uppgiftslämnare beroende på vad som var aktuellt för tillfället.

Varje presskonferens inleddes med en kort sammanfattning av räddningschefen Åke Jacobsson. Därefter fick varje räddningsorganisation tillfälle att informera om sin verksamhet. Sammanlagt tog det ca 15-20 minuter. Därefter var det gemensam frågestund. Åke Jacobsson fungerade som bestämd och rättvis ordförande. Slutligen fick medierna tillfälle till egna intervjuer med de personer eller organisationer de var intresserade av.

Många TV- och radiokanaler ville göra intervjuer i sina respektive studior. På grund av det stora trycket avvisades detta. Alla intervjuer fick göras på Gårda brandstation.

Arbetsrum ställdes i ordning och annars spärrade telefoner öppnades för journalisterna. Pressmeddelanden med sammanfattande information fanns på olika språk. I receptionen låg kopierade blad med faktauppgifter om insatsstyrkor, utlarmningstider, byggnadsritningar, företagna brandsyner etc. Tolkar för engelska, tyska, franska och spanska fanns tillgängliga. Från fredag förmiddag lades information på svenska och engelska också ut på Göteborgs stads hemsida.

Service och underhåll

En räddningstjänstinsats som denna innebär mycket arbete bakom kulisserna. Det krävs service och underhåll i en omfattning, som kan vara avgörande för resultatet. Några av de uppgifter som underhållssektionen fick ägna sig åt under natten och morgonen till fredagen 30 okt:

- Fordonsservice på brandplatsen och på Lundby och Gårda brandstationer.
- Inventering och översyn av all reservmateriel som kunde tänkas komma till användning.
- Förbikoppling av automatik för allmänbelysning och dörrlåsning på Gårda brandstation.
- Inkoppling av ytterligare ett telefonväxelbord, kostnadsfritt från Telia.
- Världsöppning av ett par telefonanknytningar.
- Åtgärda fel på datorer och utelåsta konton, konvertera datafiler, installera nyskrivare på räddningscentralen.
- Inkoppling av persondatorer åt journalister.
- Översyn av TV-mottagare så att samtliga nyhetsprogram blev tillgängliga.
- Inkoppling av högtalaranläggning i taktiksalen där presskonferenserna hölls.
- Köra ut dryck och smörgåsar till avlöst personal.
- Hjälpa journalister och övriga besökare, bistå vid presskonferenser, ta hand om anhöriga, som av misstag hänvisats till brandstationen.
- Insamling och återställning av använd utrustning, Arbetet med tvätt, torkning och sortering av nedsmutsade filter, handdukar mm påbörjades.

Varm dryck och förtäring erbjöds massmedierna, stabs- och ledningspersonal samt all återvändande räddningspersonal under natten och fredagen. De praktiska problemen löstes på enklaste sätt: En god vän till en anställd köpte in bröd, ost och smör på de närliggande bensinstationerna. En bagare levererade utan kostnad en stor mängd limpor och muffins.

Kamratstöd och debriefing

Efter att de olika kårerna som deltagit i insatsarbetet återkommit till sina respektive stationer genomfördes ett kortare eftersnack som i huvudsak berörde tekniska aspekter runt insatsen. Efter fika, bastu och det första eftersnacket fick alla gå hem. Extrapersonal hade kallats in och tjänstgjorde resterande tid av arbetspass. All räddningspersonal erbjöds att vara ledig nästkommande skift men endast ett fåtal valde detta, majoriteten valde att arbeta som vanligt.

Nästa arbetspass började lördag 17.30 för de arbetsstyrkor som deltagit vid insatsarbetet. Innan detta arbetspass började hade Per Hassling, brandman och debriefingansvarig vid Göteborg/Mölnbals/Kungsbacka räddningstjänst, med flera de första debriefingsamtalen med de olika grupperna.

Vid denna första debriefing fanns också personer med som ej hörde till brandpersonalen; sjukvårdspersonal som inte hade någon typ av uppföljning på sina arbetsplatser. Denna debriefing pågick i ca två timmar.

Ytterligare en uppföljning skedde organiserat och därefter genomfördes resterande uppföljningar utifrån de behov som de olika kårerna haft och har. Per Hassling har ansvarat för genomförande och uppföljningen av debriefingarbetet.

Kamratstöd har också förekommit i form av informella individuella samtal utifrån behov.

Göteborg/Mölnbals/Kungsbacka räddningstjänst har sedan flera år en väl fungerande debriefing- och kamratstödsverksamhet. De har tidigare gjort insatser i samband med katastrofer; spårvagnsolyckan i Göteborg och branden på Scandinavian Star för att nämna några.

Insatser av Göteborgs stad

Redan kl 00.15 på fredagsmorgonen blev stadsdirektör Roger Bodin uppringd i bostaden av räddningstjänstens AC. Han fick information om läget och beslöt genast att åka till Gårda brandstation. Under bilfärden ringde han upp kommunstyrelsens ordförande Göran Johansson.

Kl 00.40 anlände Roger Bodin till Gårda: *”Genom en märklig slump hade en katastrofövning planerats till samma dag. Jag var därför inte helt säker på att det handlade om en verklig katastrof förrän jag kom fram till Gårda. Jag insåg då att vi stod inför en massiv krishantering. Min första uppgift blev att sammankalla stadens katastrofsamordningsgrupp.”*

Kl 01.20 anlände Göran Johansson till Gårda. Sedan han underrättat sig om läget informerade han regeringen om branden och talade med bland andra statsminister Göran Persson, som genast började förbereda sig för att resa till Göteborg.

Ett sammanträde med kommunstyrelsen i Göteborg planerades till kl 07.00. Ledamöterna kallades under natten.

Vid tvåtiden var de flesta medlemmarna av katastrofsamordningsgruppen samlade och de beslöt att samtliga stadsdelsförvaltningar skulle inta högsta beredskap för att inrätta kriscentra. Samtliga stadsdelschefer underrättades om läget och fick i uppdrag att organisera det psykosociala omhändertagandet i respektive stadsdel och förbereda sig på information till brandoffrens anhöriga och övriga kommuninnevånare.

Kl 02.30 övertog katastrofsamordningsgruppen det externa informationsansvaret från räddningstjänsten. En informationsstab inrättades, pressmeddelanden förbereddes och gruppen beslutade att hålla en första presskonferens kl 03.30.

Kl 04.00 fanns krismottagningar öppna och bemannade i de flesta stadsdelarna. De lokaler som användes var i första hand skolor, fritidsgårdar, kyrkor och stadsdelskontor. På plats fanns personal med kurators- och psykologkompetens för att ge hjälp och stöd: socialsekreterare, psykologer, fältassistenter, fritidspedagoger, präster, diakoner och frivilliga hjälparbetare från bland annat Röda Korset och Stadsmissionen. Totalt öppnade ett 30-tal krismottagningar i alla stadsdelar under den tidiga morgonen.

Utanför polisens avspärningar framför den brunna byggnaden samlades allt fler människor. Många av dem var anhöriga eller vänner till ungdomar som fortfarande var saknade. Ovissheten var stor och platsen fick under morgontimmarna karaktären av en krismottagning. Socialsekreterare från stadsdelsförvaltningarna i Lundby och Biskopsgården samarbetade så att det under de första dagarna fanns minst 4–5 hjälparbetare på plats dygnet runt. Där fanns också frivilliga krafter som hjälpte till med både psykosocialt omhändertagande och praktiska saker, som utdelning av yllefiltar och matservering. Företrädare för Svenska kyrkans diakoniverksamhet,

Röda Korset, hemvärnet, Marinkommando Väst och flera idrottsklubbar fanns på plats.

Identifieringsarbetet av de omkomna var mycket svårt och drog ut på tiden ända till söndagen. De flesta ungdomarna saknade legitimationshandlingar. De var heller inte alltid klädda på det sätt som de anhöriga trodde. Många av ungdomarna var på festen utan föräldrarnas vetskap. De yngsta var bara 12 år, de äldsta ca 20 år. Enligt polisens uppgifter fanns det ungdomar av 26 olika nationaliteter på diskoteket.

Kommunstyrelsens ordförande Göran Johansson beslutade att staden skulle bekosta taxiresor till sjukhus och kriscentra för föräldrar och syskon till de omkomna och skadade. På stadsdelskontoren lånades telefoner ut för samtal till anhöriga i utlandet.

Kl 07.00 sammanträdde kommunstyrelsen i Göteborg för första gången under fredagen. Den beslöt att hissa alla flaggor på halv stång och att inställa planerade föreställningar vid stadens teatrar. Alla kommunala tillställningar ställdes in och stadsägda kulturinstitutioner skulle hålla stängt. Kommunstyrelsen uppmanade alla arrangörer inom kultur- och nöjessektorn att följa stadens exempel. Det uttalades att Göteborg var en stad i sorg. Kommunstyrelsens ordförande Göran Johansson fick befogenhet att fatta beslut om speciella åtgärder med anledning av katastrofen.

En minnesgudstjänst i domkyrkan planerades till fredag kväll.

Utbildningsförvaltningen och stadsdelskontoren kontaktades om behovet att öppna skolorna trots att det normalt var en lovdag.

Börsen vid Gustav Adolfs torg öppnades för utläggning av kondeleansböcker.

Kl 09.30 anlände statsministern och försvarsministern med medarbetare till Landvetter. De möttes av ledamöter från kommunstyrelsen och åkte direkt till katastrofplatsen på Hisingen. Klockan tolv deltog de i en presskonferens på Gårda brandstation och klockan 18 i minnesgudstjänsten i Domkyrkan.

Polisutredning av brandorsak

Klockan 02.47 övertog polisen ansvaret för brandplatsen. En förundersökning med avsikt att klarlägga brandorsaken inleddes. Personal från tekniska roteln och spaningsroteln samt personal från utredningsroteln och underrättelseroteln deltog i utredningen. Senare inkallades expertis från bland annat Statens kriminaltekniska laboratorium och Elsäkerhetsverket.

På fredagen gjordes en första överblick över brandplatsen. Den var då fortfarande för varm för att en noggrann teknisk undersökning skulle kunna göras. Under fredagen och lördagen koncentrerades polisens arbete på att registrera och identifiera skadade och döda samt att underrätta anhöriga. Som mest arbetade 170 poliser med utredningen och identifieringen.

Tyvärr blev polisens tekniker störda av den stora mängden journalister, fotografer, observatörer och andra besökare som ville se brandplatsen. Också många grupper av brandmän, sjukvårdspersonal, poliser och annan räddningspersonal ville av yrkestekniska och/eller psykosociala skäl komma in i den brunna samlingsalen.

Även vi som observatörer var en del av det störande inslaget i polisens ytterst svåra arbete.

När detta skrivs är polisens brandorsaksutredning ännu inte avslutad. Startföremål och brandorsak behandlas därför ej i denna rapport.

Det är klarlagt att branden har börjat i, eller i direkt anslutning till, reservtrapphuset. I trapphuset har förvarats stora mängder stolar och bord och annat brännbart material. Polisen arbetar fortfarande med att i detalj ta reda på vad som fanns där. Genom att sälla fram varenda skruv och metallbit ur ut askan försöker de att rekonstruera varje föremål. Avsikten är att så småningom bygga hela miljön för ett skalenligt brandförsök hos Sveriges Forsknings- och Provningsinstitut i Borås.

Preliminär analys

Polisens brandutredning är ännu inte färdig. Vi vet inte hur, varför eller exakt var branden startade. Alla spaningsresultat är ännu inte redovisade. Viktiga simuleringar är ännu inte genomförda. Nedanstående analys av brandförlopp och utrymningsproblem bygger därför delvis på antaganden och kan komma att revideras i framtiden.

Brandförlopp

Branden i trapphuset har uppenbarligen pågått en god stund. Eftersom dörren mot danslokalen var stängd märkte ingen vad som hände ute i trappan. Där samlades en massa heta brandgaser. De innehåller mängder av energi som bara behöver tillgång till luft för att antändas. När branden upptäcktes och någon öppnade dörren gick det fort. De överhettade brandgaserna slog in i danslokalen och antändes. En våg av rök och hetta spred sig. Det brinnande gasmolnet gav strålningsvärme som i sin tur antände allt brännbart i inre delen av rummet. Alla som såg faran rusade mot huvudutgången. Det uppstod panik och trängsel med känt resultat.

Inne i själva danslokalen var brandbelastningen ovanligt låg. Golvet är av betong med masonit och en linoleummatta. Väggarna är av tegel som varit putsad och målade. Upp till ca 110 cm höjd var väggarna klädda med en falsk panel i form av en träpanelmönstrad plastmatta. Yttertaket är av lättbetong och svagt sadelformat. Det fanns ett undertak av hårt pressade mineralullsskivor som vilade i metallramar. Undertaket följde yttertakets lutning och låg bara ca 30 cm lägre än detta. Takstolarna är av betong och drygt 50 cm höga. Den av många framförda teorin att det i inledningsskedet har samlats brännbara rökgaser ovanför undertaket kan avfärdas. Det finns inga otätheter mellan trapphuset och detta utrymme.

Inredningen i danslokalen var mycket spartansk. Längst fram vid kortväggen mot reservtrappan hade man en låg scen av trä. Den är svårt bränd men inte förintad. Där hade discjockeyn sin utrustning med bland annat några större högtalare.

Intill ena långväggen hade man staplat en mängd av de stolar och bord, för att få plats att dansa. Stolarna var troligen av trä med sits av galon medan borden var av fanerade spånplattor på ben av metall.

Längs samma vägg men närmare entrén fanns en serveringsdisk med ett par spisar och annan köksutrustning, allt är svårt bränt.

Ungefär mitt i lokalen fanns en vikvägg som var öppen till ca två tredjedelar. Det finns inga uppgifter på att vikväggen hindrade utrymningen. Stockningen uppstod först när alla samtidigt ville ut genom den smala dörren mot huvudtrapphuset.

Närmast huvudtrapphuset finns tre mindre rum. Två av dem var låsta medan det tredje användes som kapprum. När utgången blev spärrad av panikslagna ungdomar tog många sin tillflykt hit. Några räddades genom det högt sittande fönstret medan många andra omkom.

Lokalen med dörren till trapphuset där branden startade i bakgrunden.

Foto: Olle Johansson

Passagen och hörnet mot huvudtrappan blev tidigt blockerad av människor. Längre in i rummet låg tät rök ända ner till golvet, men av någon anledning spred sig övertändningen inte så här långt. Det gjorde att räddningspersonalen trots allt kunde få ut ca 20 ungdomar genom två fönster och ett 40-tal via trapphuset.

Samverkande faktorer

På mindre än en minut förbyttes festkvällen till ett fruktansvärt inferno där var och en kämpade för sitt eget liv. Vad var det som hände? Hur kunde det gå så illa?

Detta är ett försök att beskriva hur flera faktorer samverkade till den värsta brandkatastrofen i Sverige i modern tid:

1. Det var för mycket folk i lokalen

Lokalen var avsedd för 150 personer. När branden upptäcktes fanns där mellan 340 och 400 människor.

Det kändes kanske inte så trångt för de som fanns där inne. Ytan var trots allt ganska stor. I detta fallet var det utrymningsvägarnas antal och bredd som var dimensionerande för största tillåtna personantal. Och redan 300 personer var på tok för mycket för de två smala utgångar som fanns.

2. Brandförloppet var snabbt

Från det ögonblick branden upptäcktes tills hela lokalen var fylld av lågor eller giftig rök tog det bara någon eller några få minuter.

Vi vet att en inomhusbrand kan utveckla sig fruktansvärt snabbt. Heta brandgaser stiger uppåt och samlas under taket. När temperaturen blir tillräckligt hög (ca 600°C) antänds de plötsligt. Det brinnande rökgasmolnet ger strålningsvärme som i sin tur antänder allt annat brännbart i rummet.

3. Branden har haft möjlighet att växa sig stark innan den blev upptäckt

Mycket tyder på att branden började ute i nödutgångens trapphus. Förmodligen hann den pågå en god stund innan någon observerade vad som pågick. Många vittnesuppgifter pekar på att branden var fullt utvecklad och hade byggt upp stora mängder brandgaser redan när den upptäcktes!

4. En av de två utgångarna var blockerad av branden redan när den upptäcktes

När branden upptäcktes var nödutgången i lokalens bakre del redan blockerad av lågor och rök. Ingen kunde ta sig ut den vägen.

Det har spekulerats om att nödutgångsdörren var låst. När detta skrivs finns det inga tecken som tyder på detta. Nödutgången kunde inte användas därför att den var spärrad av lågor och rök.

5. Den återstående utgången var smal

Branddörren mellan festlokalen och huvudtrappan var en utåtgående branddörr av plåt. Den var försedd med dörrstängare men var olåst och lätt att öppna. Enligt typbeteckningen är dörren 90 cm bred. Eftersom den av byggnadstekniska skäl bara kunde öppnas 90 grader inkräktade dörrbladets tjocklek på den fria öppningen. Bredden blev bara 82 cm vilket ytterligare försvårade utrymningen.

6. Det uppstod panik

Erfarenheten visar att det tar mycket mer än dubbelt så lång tid för 300 personer att passera en trång port än det tar för 150 personer att komma förbi samma hinder. Ju mera bråttom man har desto längre tid tar det. Människorna hindrar varandra. Detta blir särskilt tydligt i en paniksituation då var och en kämpar för sitt eget liv.

Om alla hade behållit lugnet och samarbetat på normalt sätt hade dödssiffran varit betydligt lägre.

Var och en av ovanstående faktorer är inte tillräckligt för att förklara varför det gick så illa, men tillsammans blev de en kedja av olyckliga omständigheter som ledde till katastrofen.

Diskussion

Myndighetskontroller av samlingslokaler

Myndigheternas kontroll av samlingslokaler består till större delen av förhandsanmälda besök vid tillfällen när verksamhet inte pågår. En brandsyn utan anmärkning ses som ett kvitto på att brandskyddet är tillfredsställande i ytterligare ett par år. Den kan till och med ge arrangören en falsk känsla av trygghet.

Det är ytterst angeläget att ägare, innehavare och användare av en lokal är medveten om vilka regler som gäller, och vilket ansvar han eller hon har för säkerheten.

Intensifierad och förtydligad information om anordnarens ansvar för säkerheten vid publika tillställningar och motsvarande arrangemang bör tas fram.

Diskussioner bör föras om behovet av utbildning med certifikat eller behörighetsbevis för den som är säkerhetsansvarig för en publik tillställning, ett hotell, varuhus eller motsvarande verksamhet där ett stort antal människor är samlade

Ett oanmält besök när verksamheten pågår ger ofta en helt annan bild av riskerna och är en nödvändighet för bedömningar av skyddsnivån i förhållande till verksamheten.

Byggnadstekniskt brandskydd

Dimensionering av utrymningsvägar

När lokalen år 1990 byggdes om till samlingslokal utfördes den så att den uppfyllde minimikraven för 150 personer skulle kunna tillåtas vistas i lokalen. Lokalens var dock så stor att den rymde minst det dubbla utan att det upplevdes vara trångt. Begränsningen i personantal var bara en siffra på ett papper och det är osäkert om den ens uppfattades av de ungdomar som tillfälligt hyrde lokalerna.

Diskussioner bör föras om vad som skall dimensionera skyddet i samlingslokaler. Skall personantal begränsas utifrån lokalens utrymningskapacitet, eller skall utrymningskapaciteten anpassas efter lokalens storlek?

Det sistnämnda betyder att om lokalen rymmer 400 personer ska också utrymningsvägarna vara dimensionerade för 400 personer.

Det bör i sammanhanget påpekas att ett stort antal människor, sannolikt minst 150 stycken, lyckades ta sig ut via den kvarvarande utrymningsvägen.

Upplag/förvaring i utrymningsvägar

Nödutgångstrappan från bakre delen av danslokalen var belamrad med stolar och bord. Möjligheten att utrymma åt det hållet var i så fall redan från början starkt begränsad. Eftersom branden började någonstans i trapphuset blev det aldrig aktuellt att utrymma åt det hållet. De undanstuvade möblerna gav i stället ökad brandbelastning vilket gjorde att brandens intensitet i trapphuset blev ännu större än annars. En utrymningsväg får aldrig användas som förvaringsplats för brännbara eller hindrande föremål.

Brandcellsavskiljning

Branden i det bakre trapphuset har uppenbarligen pågått under lång tid innan den upptäcktes. När dörren mellan danslokalen och trapphuset öppnades fanns där massor av heta brandgaser. Eftersom dörren lämnades öppen välldes rök och värme snabbt in bland gästerna.

Om dörren förblivit stängd, eller genast blivit stängd igen, hade man förmodligen vunnit tillräckligt med tid för en trygg utrymning.

Brandskyddsinstallationer

En sprinklerinstallation hade sannolikt kunnat begränsa brandens förlopp, och ett automatiskt brandlarm hade sannolikt kunnat ge en tidigare varning.

Skydd i form av sprinkler/brandlarm/utrymningslarm bör beaktas i samlingslokaler samt bilokaler/utrymningsvägar till samlingslokaler.

Alarmering

Tiden mellan första inkommande larm till SOS Alarm tills första räddningsstyrka (Lundby brandstation) larmas ut uppgår till 3 minuter och 38 sekunder. Inte ens då var adressen fullt klarlagd trots att "Makedoniska föreningen" nämndes redan i början. Den långa hanteringstiden bör följas upp.

Räddningsarbetet

Räddningsarbetet var kaotiskt under den första halvtimmen. Trots ovanligt stora resurser och fastän allt arbete koncentrerades på livräddning, hann man inte med att ge önskvärd vård åt alla skadade utanför byggnaden. Arbetet med att organisera skadeplatsen blev lidande, men genom goda personliga initiativ och bra samarbete mellan olika yrkesgrupper blev verksamheten snart mera effektiv. Vid räddningstjänsten i Storgöteborg framhåller man nyttan av att räddningstjänsten och

ambulansverksamheten är samgrupperade och organiserade tillsammans.

Under räddningsarbetet utsattes såväl brandmän, sjukvårdspersonal som poliser för hot och våld av frustrerade ungdomar. De tyckte att man inte gjorde tillräckligt för att rädda deras kamrater.

Anhöriga, bekanta eller förbipasserande på en skadeplats kan reagera kraftigt och i vissa fall försvåra räddningsinsatser.

Den akuta livräddningsinsatsen pågick i ca 50 minuter. Under den tiden utfördes brandsläckning endast med uppgift att underlätta livräddning. Vad vi vet gjordes heller ingen grundlig rekognosering av alternativa angreppsvägar förrän livräddningen var över.

Det viktigaste vid all räddningstjänst är naturligtvis att rädda människoliv, men det är också viktigt med överblick och beredskap för andra lösningar om det inträffar något oförutsett.

När brand- och ambulanspersonalen tog hand om de omkomna observerades inte kroppen av en ung flicka som var gömd under nedrasade byggnadsdelar. Trots att de anhöriga tidigt slog larm återfanns inte kroppen förrän efter tre dygn.

Arbetet på skadeplatsen har genomförts på ett effektivt och professionellt sätt. Smärre misstag kan naturligtvis inte undvikas vid en insats som denna, men några avgörande brister i räddningsarbetet har inte kommit fram under observatörsuppdraget.

Väl utbildad räddningspersonal, som är övad och kan helheten, är helt avgörande vid en stor insats som denna.

Ledning/Information

Uppgiften som räddningsledare (RL) för den övergripande insatsen överlämnades under den första timmen till högre befäl i två steg:

Den först anlända brandstyrkan leddes av brandmästare Harald Jansson från Lundbystationen. Ca 15 minuter senare anlände vakthavande brandingenjör Peter Sevestedt och övertog rollen som RL medan Harald Jansson blev skadeplatschef. Ytterligare ca 30 minuter senare anlände räddningschef i beredskap, Lennart Olin, och blev i sin tur räddningsledare.

Överlämningarna verkar ha fungerat bra. Genom att ledningsorganisationen successivt trappades upp bytte man aldrig de direkta arbetsuppgifterna utan tillförde bara en ny nivå för varje steg.

Det utåt sett osynliga ledningsstödet av staben på Gårda-stationen har också fungerat bra. Det medverkade till att resurser snabbt kom till platsen, att de skadade blev snabbt transporterade och fördelade till olika sjukhus mm.

Ändamålsenliga lokaler, förberedda rutiner och initiativrik personal gav utdelning i räddade liv och minskat lidande.

Kommunens katastrofsamordningsgrupp kom snabbt igång och organiserade informationscentraler och krismottagningar redan under natten. Fem timmar efter brandstart hade krisjourer etablerats på 53 platser i Göteborg. Kommunstyrelsen hade sitt första sammanträde kl 07.00 och beslutade om flaggning på halv stång, inställda nöjesutbud, fria taxiresor för anhöriga, minnesgudstjänst i domkyrkan mm.

Informationen från skadeplatsen till staben på Gårdastationen var till en början förvirrande. Det var svårt att med ord beskriva brandplatsen och vad som pågick.

Problemet löstes bra genom att man från Gårda sände ut en observatör med enda uppgift; att rapportera tillbaka till staben.

Också den utgående informationen till medierna organiserades snabbt och effektivt. Den första gemensamma presskonferensen hölls i taktiksalen på Gårda redan kl 03.30. Den följdes av många andra.

Snabb, öppen och ärlig information förhindrar rykten och spekulationer.

Ett oöverlagt uttalande av räddningsledaren att det snabba brandförloppet tydde på att branden var anlagd, fick först snabbt genomslag i medierna men dämpades sedan.

Katastrofbranden på Hisingen väckte naturligtvis stort intresse bland medierna, myndigheter och organisationer. Vi var många som ville besöka brandplatsen och med egna ögon bilda oss en uppfattning om vad som hänt. Tyvärr gjorde detta att polisens utredare blev störda i sitt viktiga arbete.

Sjukvårdsinsats

Den s.k. ”load-and-go”- principen, dvs att snabbt transportera patienten till sjukhus istället för att börja vårda på olycksplatsen, kan var ett alternativ vid olyckor med korta transportsträckor och bör utvärderas i förhållande till snabba kvalificerade åtgärder på olycksplatsen.

Det är angeläget att ta lärdom från denna typ av insatsarbete. En viktig del är att få kunskap om hur vi ska kunna psykologiskt förbereda insatspersonal på bästa sätt inför insatser. I samband med detta observatörsarbete knöts kontakter mellan Räddningstjänsten Göteborg/Möln dal/Kungsbacka, Räddningsverket, Centrum för Folkhälsoforskning, Karlstad Universitet och Katastrofmedicinska institutionen, Oslo Universitet. Dessa kan komma att leda till en vetenskaplig uppföljningsstudie.

Fortsatta utredningar

Det är lätt både att vara efterklok och att finna åtgärder som kan bidra till att man undviker liknande bränder i framtiden. Samtidigt måste vi också i dessa sammanhang beakta de ekonomiska realiteterna och värdera kostnaden mot effekten.

Mycket utredningsarbete efter katastrofbranden på Makedoniska föreningen i Göteborg återstår ännu:

Polisens tekniska undersökning är ännu inte avslutad.

Sveriges Forsknings- och Provningsinstitut planerar att tillsammans med polisen göra en serie modellförsök med bränder i en motsvarande lokal.

Statens haverikommission utreder katastrofen.

Socialstyrelsen arbetar med en Kamedo-rapport.

Försvarets forskningsanstalt (FOA), Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) samt Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) har också arbeten på gång.

Därtill finns många andra organisationer, myndigheter och grupper som försöker dra kunskaper av händelserna den ödesdigra oktobernatten i Göteborg.

Räddningsverket, 651 80 Karlstad
Telefon 054-10 40 00, telefax 054-10 28 89. Internet <http://www.srv.se>
Beställningsnummer P22-293/99. Telefon 054-10 42 86, telefax 054-10 42 10
ISBN 91-7253-016-2